

Postimehes 1904 ilmunud Soriküla kooliõpetaja Peeter Friedrich Kõiv'u kiri kohalikest oludest. Põhja-Kaukaasia: Kuban: Soriküla (Hussõ-Kardonik). Eesti-Maruhha (Maruho). Stavropoli kubermang: Allmäe. Armavir. Kevadine loodus. Jahipidamine. Metsa raiskamine ja hävitamine. Söepõletamine. Viljakasvatuse kiratsemine. Küttepuude peatne nappus. Allmäe kool ja sealsed kooliolud. Allmäe kooliõpetajad, sealhulgas M. Käärrik. Soriküla perede arv (u. 40). Soriküla kool. Uue kooli ehitamine Eesti-Maruhhas. Eesti-Maruhha perede arv (36). Soriküla, Eesti-Maruhha ja Allmäe koolide rahastamine. Kooliõpetajate koosolek Armaviris. Arstide puudus. Epideemia ja paljud surmad Sorikülas talvel 1904. Venelased. Igav elu Sorikülas. Digiteeris A. Aule, kirjaviisi muutmata.

Postimees (nr. 94), 28. aprill 1904, lk. 3

Kaukasia oludest.

(Kiri Kaukasiast.)

Kui lühikene on üks aasta inimese elus! Aasta eest terwitasin ma Lihawõttepühasid kodumaal jõukas ringkonnas kewadises lehitsuses ja täna wõtan neid wastu waeste suguwendade seas üksikus orus! Millestgi pole märgata, et suur rõõmupüha ukse ees on: kõik on nii wait, nii wäga tasa terwes külas ja ka looduses pole weel mingit elumärki näha. Kodumaa metsades, mägedel, põldudel ja aasadel sädistawad kewade tulekul laululinnud, siin pole nendest ühtigi kuulda; siin neid üleüldse ei elutsegi. Põhjamaa kewade ilu ja elu on siin tundmata asi. Imelikud ja jonnakad on isegi laululinnud. Põhjamaa männa- ja kuusemetsad on neile armsamad, kui meie lehtpuu-laaned ja õitsewad pirni-, õuna- ja muud wiljapuud, mis mägesid ja kuristikka katawad! Asjata pole kodumaa kuulus oma lillelehkuse ja ööpiku laulu poolest. Kaukasia päätoreseks on ta uhked, kõrged mäed, mis omad pääd pilwedesse tõstawad, ning kuulmata sügawad kuristikud, orud ja sorid, mille kaldaid ja põhja ilusad lehepuud ja kaswud ehiwad. Metsades elab palju metssigu, karusid, huntisid jne. Meie asunduse loomade kallale kipuwad hundid tihti päisepäewa ajal.

Siinne rahwas ei näi jahihimuline olewat. Meie asunduses, Hussõ-Kardonikas, on ometi üks tubli kütt olemas, kes aga ainult metssigu taga ajab. Hiljuti lasknud ta mägedes kaheksa puudalise sea maha. Noore metssea liha on wäga maitsew. Üleminewal talwel tapnud meie kütt nii palju sigu maha, et nende liha nael lülas 3—4 kop. maksnud. Tänewu polnud lund, millepärast sead mägedest wälja ei tulnud toitu otsima; nii oli siis ka nende saak wähenene. Metssiga on wäga erk ja terawa kuulmisega. Raske on temale ligineda; jahimees olgu osawa käega. Kodumaa salaküttidel oleks siin tõsine lõikus. Küll on ka siin jahiseadus walitsemas, kuid selle seaduse järele walwamine on Jumala hooleks jäetud, nagu mõnigi muu asi ... On keegi enesele jahipileti lunastanud, siis wõib ta sellega terwed Kaukasia mäed ja metsad läbi käia, kuid ma ei ei tea oma ümbruses ühtegi kütti, kellel kroonu käest jahiluba oleks wõetud. Wenelased ja mäerahwas püüawad mägedes lõksudega tuhkruid,

kelle nahast 3—7 rbl. makstakse. Mõni teenida lõksudega aastas kuni 300 rublani.

Hussõ-Kardonika ja Maruho asunduste järele on hästi lehtpuu-metsa olemas, kuid selle metsaga käidakse väga hoolimata ümber; teda hävitatakse ja laastatakse ilma mõistusega; suur osa metsa langeb söepõletajate ohwriks. Sarnase laastamise tagajärjed tulewad väga rasked maksma, — juba mõne aasta pärast, nagu nüüd näha võib. Siin oleks tungiwalt keeldu tarwis, kuid külamehed ei näi sugugi ära tundma, mis nende eneste kasule tarwis läheb. Wilja pole nad enam mitmel aastal oma maa päält saanud — rahe on kõik maha tagunud. Peotäit taliwilja pole minewal sügisel põldudele maha tehtud, suwewilja külwamine pole oma maa pääle ka võimalik olnud, isegi kartulimaa peawad asunikud rentima. Tänini oli weel puidgi saada; nagu näha, tuleb ka sellest pea puudus kätte, siis ei aita muu nõu, kui mine turule õlgi ostma, oma maa päält neid saada ei ole. — Suur Allmäe asutus Stawropoli kubermangus põletab õlgi metsa puudusel.

Allmäel on umbes kakssada perekonda asunikku elamas, üle saja kooliealise lapse, kuid külas on üksainus üheklassiline lool ühe kooliõpetaja all. Koolimaja on wana loks, mille põranda pragude wahel jalad katki wõid murda. Mis kasu sarnane kool küll võib anda! Sadant last võib küll ühte klassi kokku saata, aga et nad sääl ka tarwilisel määral õpetust saaksiwad, seda ei usu Allmäe mehed wist isegi. Kolmele mehele saaks Allmäe koolis tööd. Allmäel töötas mitu aastat üks Pihkwa seminari kaswandik, kuid tema ja küla waele tekkis lõhe. Minewal sügisel saadeti Allmäele wenelane ametisse. Pooled lastest käiwad nüüd hommikul koolis, pooled õhtul. Nagu kuulda, on Allmäele nüüd kõster-kooliõpetajaks Pihkwast M. Käärrik walitud, wilunud ja tubli koolimees.

Hussõ-Kardonikus on umbes 40 pere pääle ilus ja ruumikas kool, Maruhosse ehitatakse praegu uut kooli 10—15 lapse tarwis; miks ei peaks siis Allmäe küla oma 100 koolilapse eest paremini hoolt võima kanda? Tõendatakse, et Allmäel olla koguni 250 peret elamas, kuna Hussõ-Kardonikus üle neljakümne pere vähem on, Maruhos aga kõigest 36 peret. Muidugi peab siin silmas pidama, et kroonu Hussõ-Kardoniku ja Maruho kooliõpetajate palgad maksab ja weel muud abi annab, kuna Allmäe küla seda ei saa, sest et wiimane pole enam kasakate sõjawäe-maakonnas, päälegi on Allmäe küla ise wald omal jalal, semstwo piirkonnas. Kõikides Kaukasia koolides on palgad ühesuursed, wälja arwatud kiriku- ja kihelkonna-koolid, mille õpetajad vähem palka saawad, kui normaal- ja ministeriumi-koolide õpetajad. Wiimastes on ühesuurune palk. Kiriku-koolide õpetajate palgad on 240 rubla, teistel oli see tänini: üheklassilistes koolides 360 rubla, kaheklassilistes esimese kooliõp. palk 500 rbl. 1. jaan. 1904. olewat palka kõrgendatud: 360—400 rubla pääle, kuid tänini pole seda weel kooliõpetajatele teada antud.

10.—12. aprillini oli Armaweres kooliõp. koosolek. Sinna ja tagasi anti priiküüt. Isegi woodid oliwad Armaweres 80 inimese jaoks walmis, nagu kohalik inspektor kutsekirjas teatas. Wähemalt kaks korda aastas peetakse sarnased koosolekud ära. Käesolewal koosolekul tuli muu seas harutamise alla, kuidas saawad kooliõpetajad ja õpilased kõige hõlpsamini oma raamatu-kogudest

raamatuid kätte. Moskwa ülikooli eradotsent Iwanow pidas wiis ettelugemist Tshehowi, Tolstoi ja teiste uuemate kirjanikkude üle.

* * *

Üks suur puudus walitseb terwes Kaukasias, nimelt tohtrite puudus. Näituseks on meilt tohter 60 wersta kaugel, kuna meie ümber kõige vähemalt 40,000 inimest elab. — Minewal sügisel hakkas tõbi möllama ning wiis igal päewal mitukümmend in. mulda magama, aga abi polnud kuskilt saada; alles weebruari-kuul lõppes suremine meie külas, kajakate stanitsades warem. Igas stanitsas on küll welsker oma apteegiga, kuid see ei tähenda palju. Haawadele wõib ta ehk küll rohtu anda, aga sisemistele haigustele? Kõigemõjuwaks abinõuks iga haiguse wastu arwawad wenelased werelaskmist ... Hiljuti tuli mulle teel Wene mees haige pojaga wastu ja küsis: „Kas tädi kodus on, kes werd laseb?” „Tädi” lasknud mõne päewa eest tema haigel pojalt werd, pannud aga were enne aega kinni, nii et wigane weri sisse jäänud ja poiss weel haigemaks jäänud — nüüd tarwis weel enam wälja pumbata. — Sõjawaimustust pole siin palju märgata. Meie kasakad on ikka weel kodus ja loodetawasti ei kutsutagi neid sõjawäljale, olgu siis hädakorra! — on ju meil isegi eneste ümber usaldamata rahwaid elamas ... Kuulu järele löönud Batalpashinskis sepp mäemehelt pää maha, kes sellega suurustanud, et nemad, mägedepojad, sõja puhul hakata Wenelaste päid „niitma”. Räägitakse isegi, et maa-pärisrahwas mägedesse sõjariistu ja moona ära peitwat jne. Kui palju nendes juttudes tõtt on, ei mõista ütelda.

Igawus, otsata igawus on siin elada; tõsist elu ja haridust pole kuskil näha ega olemas. Asjata ei saadetud siia omal ajal Lermontow ja Pushkin teenima ... Terwisid kodumaale!

Hussõ-Kardonikus.

P. Fr. Kõiwu